

Tednik

Učiteljski Tovariš.

Glasiilo avstrijskega jugoslovanskega učiteljstva.

Štev. 17.

V Ljubljani, 26. malega travna 1907.

XLVII. leto.

„Učiteljski Tovariš“ izhaja vsak petek. Ako je ta dan praznik, izide list dan pozneje. Vse leto stoji 8 K, pol leta 4 K, četrť leta 2 K. Posamezna številka 16 h. Spise je pošiljati samo na naslov: Uredništvo „Učiteljskega Tovariša“ v Idriji. Naročnino prejema Francišek Črnagoj, nadučitelj v Ljubljani (Barje). — Vse pošiljatve naj se pošiljajo franko. — Rokopisov ne vračamo. — Za oznanila je plačati od dvostopne petit-vrste po 20 h, če se oznanilo tiska enkrat; po 18 h, če se tiska dvakrat, in po 16 h, če se tiska trikrat; če se večkrat tiska, znaten popust. Oznanila sprejema „Učiteljska tiskarna“. Priloge poleg poštnine 6 K.

Brežiško-laški volilni okraj.

Tovariši in tovarišice tega volilnega okraja, napnite vse sile, da pridobite zmago kandidatu „Narodne stranke“, gosp. Ferdinandu Rošu. Vzemite si pri agitaciji za zgled svoje nasprotnike. Ne strašite se dela in truda, temveč vsi v boj za napredek in prosveto. Ne dajte se pri tem po gotovih ozirih motiti. Politika jih ne pozna! Vaša organizacija zahteva od vas vseh, da delujete vsi za gosp. Roša. Pri tej priliki bi opozorili tista dva tovariša, ki delata za barona, naj svojo neplodnosno agitacijo opustita in ne begata volilcev. Njuno delo koristi le dr. Benkoviču. Gospodu baronu sta lahko zasebna prijatelja kolikor hočeta, ali stanovska čast od njiju zahteva, da vsaj mirujeta, ako že nočeta korakati za zmagonosno zastavo narodnega napredka. Tovariši in tovarišice, prav mnogo je ležeče na vašem delu, ako bo 14. majnik dan zmagoslavja. Pogumno v boj, razdelite si delo, borite se neumorno, hrabro odbijajte napade, ljudstvu odpirajte oči in izvoljen bo gosp. Ferdinand Roš!

Martin Kačur.

Kdorkoli je prečital v publikacijah „Slov. Matice“ z goranjim napisom zaglavljen življenjepis idealista iz peresa I. Cankarja, mora sicer priznati, da Martin Kačur ni prožet s krvjo in življenjem. Ima še vedno na sebi toliko pristno Cankarjevih posebnosti, da je jako podoben njegovim prejšnjim junakom v življenju, trpljenju in smrti. Martin Kačur je uničujoča, grozna satira, ki ima pa obenem na sebi toliko pristne, žalostne istine življenja, da se moramo nekoliko poglobiti tudi na tem mestu v milje, ki je v njem nastala satira.

Kot velik idealist pride mlad neizkušen mladenič v večji, gotovo industrijski kraj na deželo v prvo službo, poln najčistejše ljubezni do svojega rodu, do človeštva. Začne svoje delovanje, seveda: večinoma izven šole. Tedaj se je šlo ponajveč za to, kakega političkega mišljenja je učitelj, ne pa, kako zna pridobljeno znanje vzgojevalno uporabljati v šoli. Žalostno, a resnično. Smelo trdim, da se enaki nazori prakticirajo še marsikje na Kranjskem in drugod, a tega ni kriv noben — Martin Kačur.

Tudi dobi Martin na svojem prvem mestu tako družbo, ki nima pojma za napredek, marveč so vsi več ali manj sebični, neodkritosrčni hinavci, lenuhi... Pač navadne lastnosti, ki Cankar z njimi obklada slovensko inteligenco. Tega ni pozabil povedati niti letos v svojem govoru 1. aprila v Ljubljani.

V takih razmerah so bile Kačurju takoj strte peruti idealnega poleta, delovanja, pesnikovanja; strta mu je bila mladost.

Za kazen premeščen v neko pozabljeno luknjo, kakršnih je tudi več na Kranjskem in drugod, se iz samega dolgega časa ali iz obupa oženi in postane pijanec. Škoda, da ni povedal Cankar, odkod je jemal za pijačo denar. Kakor se da posneti iz dela samega, ni dobil Kačur niti posebno varčne gospodinje. Poleg obile družine, ki začne že zgodaj siliti v mestne šole, ostane učitelju, pa če je tudi Martin Kačur, tako bore malo drobiža, da je prava umetnost že resnica, ako je z ženo in doma ostalimi otročiči samo vsakih 24 ur enkrat sit, altroche pijanec. To je izkusil od nas učiteljev-očetov z družinami že domalega vsakdo, tudi če ga usoda ni zanesla v najbolj pozabljeno gnezdo, marveč v kak boljši kraj na deželi, kjer sem prisiljen navzlic vsem regulacijam učiteljskih plač in v sramoto onim, ki režejo učiteljstvu kruh — iskati postranskih dohodkov, da morem stanu primerno preživljati sebe in rodbino. Ako še potem ni vse gladko in moram požreti marsikatero grenko, ker mi žena ali hčerke niso oblečene po najnovejši modi, sem-li mari jaz kriv, da so oni, ki vzdržujejo učiteljstvo — slovenska inteligenca, kakršno biča Cankar s svojim Kačurjem.

In slednjič še eno o Kačurjevi ženitvi in njegovem poznejšem delovanju. Žalibog, da je več takih nepremišljenih zakonskih „messalian“. A kdo more zameriti samujoči in često tudi v slabih gmotnih razmerah obupavajoči učiteljski pari, ako si želi z ženitvijo in ženico izboljšati svoj neveseli položaj?! Kdo je tisti, ki si upa prvi zagnati kamen nanj? Pred seboj vidi že žalostno perspektivo, da mora posiroveti, ali se popolnoma pokmetiti, kakor je storil župnik, ki je davno pred Cankarjevim Kačurjem postal v svoji župniji pravcati — petrefakt. In vendar duhovniki sami radi poudarjajo, da so imeli boljšo izobrazbo. V semenišču dobe širšo podlago za modroslovje in druge znanosti, pa jih je tako malo, da bi se pozneje posvetili kaki posebni stroki: večina okameneli, se pokmeti in pomaga goniti tisto politiško gonjo, ki jim obeta pozneje boljše službe. Izmed učiteljstva tudi ne postanejo vsi okameneli Kačurji, dasi v najrazličnejših gnezdih na deželi, po trgih in mestih. Ne more se trditi, da zaostajamo glede javnega delovanja za drugimi stanovni. To se je poudarjalo že mnogokrat in vsi naši javni zavodi, publikacije in društva kažejo dostojno število mož, ki navzlic najžalostnejšim gmotnim razmeram niso ostali Kačurji, marveč so se pospeli in se še pospenjajo na visoki svetilnik slovenske javnosti.

Župnik ostane okamenel med svojimi okamenelimi župljani. Tudi on je v svoji mladosti hotel organizirati, pa so ga poslali v „strafkolonijo“, kamor je pozneje došel za njim Kačur, ki je

tudi poizkusil z javnim osrečevanjem ljudstva, a se je oženjen kmalu umiril. Poteza, ki je pri Cankarju značilna. Ali se morda z ženitvijo zares neha javno delovanje? Poznam kolege, ki so v zakonu šele napredovali in navzlic mnogoglavni družini niso izgubili mladostnega poleta, marveč še danes z mladostnim zanosom sučejo pero, skladajo pesmi, jih uglašajo, vodijo pevske zборе in druga idealna podjetja.

In Kačur je navzlic nedostatni vzgoji mislil, da bo tam zunaj na božjem solncu zastavil novo delo, pa je pozabil, da ga je svet prehitel. Odšel je sicer iz žalostne luknje, pa je spoznal na božjem solncu, da je zaostal, zaostal daleč za kolegi, daleč za svetom. Doslej je uravnaval svoje javno delovanje, a ga ni uravnal; popolnoma je pa mož pozabil, da se učiteljevo delovanje začne v šoli. Šolo je popolnoma zanemaril, ko je mislil samo na to, da vse dožene le s pokloni na vse strani. „Siromak!“ so mu zabrusili v lice na novi službi.

Ali bi bil morda Kačur boljši, ko bi imel obširnejši pogled v svet? Prav gotovo. Ali samostojnost človekova je stalna samo tedaj, ako je človek gmotno dobro podprt. Brez materialne samostalnosti ostane tudi mož z vseučiliškimi izpiti — samo marioneta v rokah raznih izkoriščevalcev. To je skrivilo hrbet Kačurju in ga skrivi marsikomu, ki ni Kačur.

Naravnost krasna so sklepna poglavja, umetniško in logično dovršena. Čudno je le to, da so Cankarju vse ženske nečistnice. Tako hudo pač ne bo. Tudi med učiteljicami lahko naštejemo dolgo vrsto gospic, ki jih ni ostavilo idealno stremljenje po popolnosti glede metode in pouka sploh; lahko naštejemo dolgo vrsto pisateljic in odličen krog gospá, ki so ostavile pouk in se posvetile odgoji svojih otrok, idealno navdušenih mater, zvestih soprog. Naj bi se širil in večal kakor dozdej in obsegel slednjič vso obsežno domovino!

Take-le misli so me obhajale, ko sem prečital knjigo o Martinu Kačurju. Javna kritika se je izrekla o nji pohvalno; mi učitelji se pa ne moremo pohvalno izreči o razmerah, ki je v njih živel, deloval in se slednjič ubil Martin Kačur. Dokler se ne premene Kačurske razmere, bo med nami še vedno nekaj Kačurjev. Vsakdo je namreč otrok svojega časa, in tista giantska sila ni prisojena vsakomur, da bi se mogel z njo dvigniti iz neugodnih razmer in se tudi vzdržavati nad njimi. To je zlasti težavno v razmerah, kjer se zaganjajo sovražniki šole in učiteljstva vanje z vso brutalno silo ter mu s tem še bolj grene grenki kruh!

L u x.

Krivoverski klerikalizem — učiteljstvo te kliče pred sodbo ljudstva!

III.

Naša vera je vzvišena in lepa, le žal, da jo zlorablajo na infamen način. Zlorablja jo kapitalist, da lažje izkorišča delavstvo za svojo korist. Zlorablja jo človeška družba, časnikarstvo vseh barv, v največji potenci jo pa zlorablja v največje pohujšanje narodov klerikalizem sam. Ako bi človeštvo živelo po veri, bi bil na svetu pravi raj, ker jo pa le pridno in lepo uče, žive in delajo pa drugače, zato je povsod taka zmešnjava. Naš klerikalizem vpije, da se cerkev preganja in sovraži, ako se vsemu ne ugodi, kar želi imeti. On vidi le druge, za svoje prestopke, netaktnosti, pohlepčnosti, požrečnosti, krivice in pregrehe je gluhi in slepi; on ima vedno prav, če se mu še tako dokaže, da to in ono ni prav. Kdor mu kaj oporeka, je brezverec in nič vreden človek. Izmisli si in laže vse mogoče in nemogoče reči, eden sam prestopok mu zadostuje, da meče gnoj, ogenj in žveplo na ves stan. Tako se godi zdaj z nami.

V izvrševalnem odboru narodno-napredne stranke sedi voditelj učiteljstva, Luka Jelenc. To je dokaz, da so člani njegove organizacije res pristaši liberalne stranke. Da je v odboru predsednik naše „Zaveze“, je resnica. Jelenc je predsednik naše organizacije. — Kjerkoli nastopa ga poznamo kot vrlega moža na svojem mestu, in v politiki je on kakor tudi vsak od nas popolnoma privatna oseba.

Mi smo složni in delavni v svoji lastni organizaciji. Učiteljstvo je bilo, je in ostane napredno, ker drugačno že po svojem poklicu ne more in ne sme biti, o taktiki in politiki liberalizma pa ima svoje mnenje.

Naša misel je: Treba je politiške organizacije, ki odgovarja individualnosti našega naroda. S tem smo povedali klerikalizmu svoje mnenje, naj nas on potem imenuje liberalce ali socialne demokrate, to nas prav nič ne briga, ker preziramo njegove psovke kot blato na cesti.

Kar se tiče Žitnikove kandidature, ostanemo pri svoji izjavi. Sramotilec učiteljstva in šole ni primeren državni poslanec. Vsakega učitelja sveta dolžnost je, postaviti se takemu grobokopu porobu, naj se to zdi dr. Žitniku še tako neumno, nam se to zdi prav pametno. Pod uredništvom dr. Žitnika se je pisalo v „Slovenec“ in „Domoljubu“ toliko podlosti, nametalo na učiteljstvo in šolo toliko gnoja, blata in ostudnega obrekovanja, da se resnično čudimo možu kot duhovniku in doktorju sv. pisma, da ga ni sram hoditi med ljudi. Borba za ta mandat bo ena najhujših na Kranjskem, če bo zmaga na naši strani, nas bo veselilo.

„Še na misel nam ne pride, da bi liberalnim učiteljem dokazovali, da je S. L. S. v resnici vneto za šolo in učiteljstvo, in da bo porabila vsa sredstva, da nihče ne bo več istovetil liberalstva z učiteljskim stanom.“ To je ves odgovor na naše članke o krivoverskem klerikalizmu. Takim odgovorom se morajo res smejati krave — to je pravi humor obešenca. Niti z besedo ne more ovreči naših trditev in dokazov, da je zabredel naš klarikalizem v krivoverstvo. In S. L. S. je edina v resnici vneto za šolo in učiteljstvo?

Krave zakaj se smejete? Naš klerikalizem misli, da ima pred sabo nerazsodno ljudsko maso, zato laže, se baha in zavija, da že vse smrdi! Kdo je tisti, ki trdi, da je šola prokletstvo za naš narod? Da naj plača učitelje tisti, ki ima od šole največ dobička? Da naj učitelji numerirajo svoje kosti, ako bodo nasprotovali pogubonosni klerikalni politiki? Kdo je nešteto krat napadal v javnih časopisih šolo in učiteljstvo? Kdo preganja, denuncira, obrekuje, jemlje čast in poštenje šoli in učiteljstvu že od pamtiveka? Kdo grdi v „Domoljubu“ (št. 5) učiteljstvo na najpodlejši način? Ali ni to klerikalizem, ki vodi za nos naše verno in nerazsodno ljudsko maso pod krinko borečega se katoličanstva, ki čuje tudi na ime: „Slovenska Ljudska Stranka“. Niti vinarja ne za naše stradajoče učitelje, četudi vsi poginejo za lakotjo, nam nič mar, saj so naši politiški nasprotniki! To je geslo klerikalizma, ki ljubi učiteljstvo in napredek našega naroda kot trn v peti. Ali je potem kaj čudnega, da se je postavilo vse učiteljstvo temu rovanju in tem narodnim grobokopom po robu kot en mož?

Mi zahtevamo krvavo zasluženo plačilo za velik trud in veliko odgovornost, hinavski klerikalizem pa na katoliški podlagi, s svetohlinskim obrazom in proti nebu zavitim očmi trdi: Niti vinarja ne brezverskim učiteljem, ki hočejo vreči Boga iz šole! In taki hinavci, lažnjivci, lopovi in krivoverci hočejo, da bi se jim pošteno učiteljstvo slepo pokorilo? Dan plačila mora priti za tako ravnanje!

Je tudi nekaj učiteljev, ki so v klerikalnem taboru. Nekateri so iz prepričanja, drugi pa iz tehtnih vzrokov, ker jih je sram biti v naših vrstah zaradi raznih lastnih storjenih ne-taktnosti. Malo je teh, pa tudi ti ne najdejo milosti pri našem klerikalizmu, stradati morajo z nami vred.

Ravnihar je priporočal dr. Žitnika pri zaupnem shodu za kandidata. Tudi pri zaupnem shodu v „Unionu“ v Ljubljani je celo govoril „v imenu učiteljstva“. Takrat je izrazil krilate besede: „Moja srčna želja je, da bi učiteljstvo in duhovščina bila edina in složna pri odgoji.“ Kdo si tega ne želi? To smo vedno želeli, pa žal, vedno zaman. Kjer je duhovnik pameten, previden in mož na svojem mestu, tam že gre, orjeta složno skupaj ledino, le žal, da je takih prav malo, največ je prav zagriženih fanatikov, ki smrtno sovražijo učitelje. Za prazen nič se začne med njima vojna in ta se nadaljuje navadno do skrajnosti. Razne tožbe, ovadbe in denuncijanstvo pri šolskih gosposkah in sodnijah, med narodom in po časopisih nas uče vsak dan, kako so naši duhovniki miroljubni, ljubeznivi, ki stoje na pristni katoliški podlagi.

Kdor misli, da dobi pri klerikalizmu zavetje, milost in spoštovanje, se jako moti — prej ali slej ga pahnejo od sebe brez vzroka in milosti. Izkušnja je zmodrila že mnogo naših ljudi; kdor ne verjame, naj sam izkusi.

„Prosimo, naj se nam vsaka agitacija liberalnih učiteljev od povsod vestno sporoči. Spravili bomo to gradivo in se držali tudi mi načela: Kakor nam posojajo, tako vračamo.“ To je prava klerikalna podlost. Vsak učitelj je avstrijski državljani, kot tak sme javno nastopati tudi v politiki; sme javno izražati v tisku svoje mnenje in prepričanje; osebne svobode mu ne sme kratiti nihče, ker mu je ta zagotovljena potom temeljnih državnih zakonov. Da razni duhovniki nabirajo informacije o učiteljih vedno, ne samo sedaj o volitvah, to nam je že davno znano. Ako bi bile te vedno tudi resnične, bi ne bilo nič slabega, ali navadno se te nanašajo na kako drugo ali tretjo osebo, indirektno informacije so navadno izmišljene in lažnive. Ko dobijo to klerikalni prvaki v roke, se zgražajo, sedejo za mizo in pišejo epohalne kritike, da se ljudem ježijo lasje na glavi — a vse skupaj je navadna klerikalna laž, kar smo že prav mnogokrat dokazali z golimi dejstvi.

Ako nanese prilika, so marsikomu take lažnive in izmišljene informacije jako škodljive. Rekli smo že in to ponovimo še enkrat: Ni bolj krvoločne zverine kakor je do mozga in kosti izprijeni, krivoverski klerikalizem. Zato svarimo tovariše, naj bodo povsod oprezni, taktični in previdni ne samo v času volitev, marveč vedno in povsod. Klerikalizem bi prav rad videl, da bi mu nihče ne kalil vode zlasti pri volitvah, a tega veselja mu ne smemo dati, če prav nam grozi očitno, da se bo maščeval nad nami.

Maščevanje prepustimo Bogu, nas uči naša vera, a naš klerikalizem ne ve ničesar o tem, ker je zabredel globoko v krivoverstvo. Taka pretenja niso navedena slučajno, pomotoma ali za šalo, marveč z namenom in resnobo; „Slovenec“ je to ponovil večkrat. Torej pozor!

Tako je čitati v 45. št. „Slovenca“: „Samozavestno je „Učit. Tovariš“, ki blati zakrament sv. pokore s tem, da priporoča Kristanov prevod „Pod spovednim pečatom“, pustil v svet geslo, da pri prihodnjih volitvah učiteljstvo ne bo več nastopalo kot privesa te ali one stranke, ampak samostojno po ukrepu lastnih zaupnikov. Kakor bo S. L. S. posojeno tako bo vračala. Čudno! Od nje bode učiteljstvo hotelo poboljška, pa ji takorekoč osle kaže...“

Dolgo je od tega, da je imel „Učit. Tovariš“ inserat o Kristanovem prevodu, a tega ni pozabil klerikalizem. O naših dokazih o krivoverskem klerikalizmu pa noče vedeti prav ničesar — vse je pozabil, ker mu to smrdi! Kaj bo govoril krivoverec o zakramentu sv. pokore, ko sam v to nič ne verjame? Ako bi bil on veren, ne bi nikdar pisal, lagal in živel tako pohujšljivo in brezverno. Zaradi enega inserata mora biti seveda vse učiteljstvo osramočeno kot brezversko od krivoverca samega. Mi nismo še nikdar trdili, da bi bil n. pr. „Slovenec“ zaradi židovskih inseratov kak židovski list, ter da bi s tem sramotil našo vero. Inserati so navadna kupčija tudi za klerikalce kakor za nas. Razume se, da kar dela on, nam ni dovoljeno, hinavec! Kar se tiče izpovednega pečata, moramo reči, da so nam znane prav pikantne reči; vse bo moralo priti polagoma na vrsto. Kakor vidimo, išče klerikalizem in našel bo gotovo!

Razume se, da smo pisali o postopanju pri volitvah vse drugače — lažnjivec ne more videti resnice, zato mu o tem niti ne odgovarjamo. On se čuti, da se mu postavljamo porobu, čeprav smo odvisni od njegove milosti. Ali se morda on še spominja, kako je dr. Lampe trdil na nekem shodu, da obrača učiteljstvo svoje prepričanje po vladnih izpremembah, ker je nestanovitnega politiškega prepričanja? Sedaj je naša vlada klerikalna, mi bi morali sedaj upogniti svoj tilnik ter biti po Lampetovem receptu klerikalni, ali odkrito povemo, da iz te moke ne bo kruha. Med našim narodom je napredna ideja razširjena.

Naš narod je za šolstvo in splošni napredek vnet, temu se ne bo mogel pogubonosni klerikalizem ustavljati, če se na glavo postavi. Učiteljstvo se oklepa naroda, se trudi, trpi, dela in žrtvuje vse svoje moči zanj, vse klerikalno blatenje ne izda prav nič — obračun za to lopovstvo mora priti prej ali slej. Ako narod poveri komu svoje zastopstvo, mora ta delati v narodnem zmyslu, ne pa nasprotno. Ako bi ne hotel naš narod učiteljstva stanu primerno preživeti, bi padla sramota nanj, a mi smo uverjeni, ker živimo med narodom, da nam ta privoščiti kos poštenega kruha za naš trud, le zastopniki njegovi so zvijačniki, ki ovirajo z znanim klerikalnim namenom regulacijo naših plač. Ali tudi v tem oziru bo enkrat konec, in ta ni daleč, naš narod izpregleduje, opazuje parazite na svojem telesu.

Da jih popolnoma spozna, je treba, da zastavi učiteljstvo vse svoje moči. Sedaj še gre, da se zaradi zlorabe vere uklanja naš narod klerikalizmu, a v novejšem času se je tudi v tem oziru obrnilo izdatno na boljše. Ako bi ne bil naš klerikalizem pokvarjen do kosti in mozga, bi mu svetovali, da naj spoštuje učiteljstvo in podpira šolstvo po narodovi želji, pa bo imel pred nami mir — a on je bojevit, krivoverski hinavec, zato je škoda vsake besede o miru in spravi, o spoštovanju, napredku in šolstvu, on hoče imeti vojno in neprestani prepir na katoliški podlagi, torej boj, boj, katoliški boj naj se izvojuje!

„Štupa s hribov“ v „Slovenca“, št. 70, se glasi: „Domoljub“ „Učit. Tovarišu“ ne da miru. Ker je parkrat odkrito povedal (nalagal!), kar misli naše judstvo (?) o liberalnih učiteljih, se krega nad njim in nad dr. Žitnikom, da ga mora vse boleti.“ (Verjamemo, da to boli klerikalce, a ne boli nas!) Potem navaja glavne misli našega dopisa, da nas tako blatenje prav nič ne vznemirja, temveč pušča hladne do dna srea. Za nas ta list sploh ne eksistira. — Ta srčni hlad se nič posebno ne čuti iz teh vrstic. Ves dolgozveni dopis se peča v prvi vrsti z „Domoljubom“, ki ne eksistira. Čudna ta! Nam se pa zdi, da bi moral razširjevalcem „Naroda“ in „Gorenjca“, „Domoljub“ namešati še malo hujše štupe kakor jo je do sedaj Mrčesu brez pardona boj! — Dobro, le bojujmo se!

Rekli smo že in to povemo še enkrat, da kar mi vemo, je za klerikalizem naravnost uničujoče. Če se zna klerikalizem informirati o nas, se znamo tudi mi o njem. Mi imamo v rokah na ostajanje mrtnega orožja. Klerikalizem je bil od nekdaj tak kakor je danes. V srednjem veku je bil krvoločna kakor tiger, je imel neomejeno oblast nad ljudsko maso, a človeštvo se mu je iztrgalo iz rok, danes je le majhna senca svoje nekdanje slave. Pri nas se čuti še močnega, a tudi tukaj mu bo zanesljivo odklenkalo prej ali slej kakor povsod drugod; znaki se že kažejo. Da damo klerikalizmu nekaj štupe pod nos, seči hočemo v dobo Jožefa II. Znano je, da je razpustil mnogo samostanov; zaradi tega in zaradi drugih reči ga še danes imenuje klerikalizem framazona, čeprav je zgodovinsko dokazano, da je bil globokega verskega prepričanja. Poznal je do mozga izprijene klerikalce, zato je udaril po njih. Ostanki tedanjih časov stopajo še danes na dan. Morda ni vsakemu znano, da je učiteljsiše v Koryu nastanjeno v takrat zapuščenem samostanu. Poslopje je staro, razpadeno in malovredno, za šolo popolnoma nesposobno, a v kljub temu naša ljubeznjiva vlada noče premestiti učiteljsiše iz tega brloga. Zapovedala je lansko leto poslopje predelati prenoviti in popraviti. Ko so trgali stare, že preperle pode v pritličju, so prekopali tudi zemljo ter našli prav plitvo veliko otroških kostenjakov in nekaj tudi kostenjakov odraslih ljudi obojega spola. Kjer se dobijo kostenjaki pokopani v poslopjih, tam so se zgodila zanesljivo hudodelstva. Ako bi se našli taki kostenjaki v kaki stari šoli, kako bi vpil klerikalizem! Metal bi nam neprestano to pred oči, sramotil bi nas in zaničeval do skrajnosti. Brezverski razbojniki, ubijalci, prešestniki naj se poberejo iz naših šol! Kaj pa bo odgovoril na to? — Nič! Molčal bo kot grob ter hodil po blatu krivoverstva naprej. Učitelj Šaup je nabral razne take kosti za ponazorovanja v trajen spomin. Lep zgled ponesejo s seboj bodoči učitelji! Posegli smo daleč nazaj v druge kraje, ker nočemo še za sedaj obelodaniti orgij, ki so se godile in se še dogajajo pri nas. Vsaka župnija ima več ali manj v ustnem izročilu mnogo podobnih slučajev žalostnega spomina iz starejše in najnovejše dobe. Upamo, da nas bo sedaj pustil klerikalizem pri miru s svojo štupo, drugače bomo morali potresati podobnega caherlina po klerikalnem, krivoverskem mrčesu, da ga uničimo do zadnjega. Pamet! pamet! Ljudje smo vsi, slabostim podvrženi vsi, čemu obešati vsako malenkost iz sovraštva na veliki javni zvon? Ali je to katoliško delo? —

S tem smo zavrnil ostudno obrekovanje in laganje našega klerikalizma, ki to dela z namenom, da bi učiteljstvu škodoval na časti, poštenju in imetju. Vsi naši dokazi, naše trditve in izvajanja se opirajo na neovrgljiva dejstva, na golo resnico, ki bi morala odpreti oči vsakemu pošteno mislečemu človeku, a našega, do skrajnosti popačenega klerikalizma ne more prepričati nihče, ker on sovraži resnico, pravico in pošteno polemiko kakor hudič križ. Marsikdo se bo začudeno vprašal: „Ali je mogoče, da je naša duhovščina, ki si prilastuje ime učeče cerkve, padla tako globoko v krivoverstvo?“ Vsa naša duhovščina ni taka. Veliko je med njimi poštenih mož, z verskim prepričanjem, vzornega vedenja, miroljubnega delovanja, ki s pobožnostjo in pravo vnemo delujejo v okviru svojega poklica. S temi je mogoče izhajati, take može učiteljstvo spoštuje, z njimi ono deluje v edinstvu pri težavnem delu na polju odgoje in ljudske prosvete sploh. Obžalujemo, da so taki možje v veliki manjšini. Ti obsojajo naš bratomorni boj, ker so prepričani, da so tudi naprednjaki pošteni možje, dobri katoličani ki spoštujejo dobro duhovščino. obsojajo pa njihovo rovanje za nadvlado, posebno pa zlorabo vere za dosego tega namena. Ob času zadnjih vo-

litev so morali taki ljudje preslišati prav mnogo grenkih. Klerikalni kratkovidneži so se jih ogibali zaradi hujskanja kot garjevih ovac, zmerjali jih za brezverce ter jih pomilovali kot pogubljene duše. A srečno so prebili težko preizkušnjo. Prav na mnogih krajih izprevidevajo sedaj ravno tisti, da naprednjaki niso res taki kakor so jih obsojali, tiho in mirno živijo sedaj med seboj, klerikalno navdušenje se je izdatno poleglo. Ljudstvo misli trezno, preobrat na napredno stran gre sicer polagoma na boljše — a zanesljivo. Ako bi znalo to narodno individualnost taktno uporabljati tudi napredno časopisje, bi bilo mnogo boljše, žal, da ni tako. Mnogokrat napredno časopisje z raznimi neopravičenimi napadi, preostro polemiko, tupatam tudi z žaljenjem verskih čutov mnogo škoduje napredni lepi ideji. Takrat upije hinavski klerikalizem, ki ima sam vero za bagatelnost in kot sredstvo za dosego svojega namena: „Glejte, taki so liberalci! Taki so liberalni učitelji! Ali naj takim ljudem zaupamo svoje katoliške otroke?“ Da, časnikar mora biti previden politik, pedagog prve vrste in vsestransko omikan mož. To delo ni za vsakega šušmarja in puhloglavca z nezrelimi in površnimi načeli. Nepobitna resnica je pa tudi, da je napredno časopisje naredilo mnogo, mnogo dobrega. Oživelo je naprednega duha med našim narodom, ki ne bo nikoli zatrt, če se tudi klerikalizem postavi na glavo.

Sedanja kriza je posledica političke hibe naših voditeljev, nikakor pa napredne ideje. Vsaka kriza traja nekaj časa do ureditve, potem začne novo še uspešnejše življenje. Da se te krize veseli iz dna srca naš klerikalizem, je umevno samo ob sebi, ali to veselje se mu bo zanesljivo izpremenilo polagoma v bridko žalost. Splošna in enaka volilna pravica je ostro orožje, s katerim se ne sme igrati nobena politička stranka. Političke stranke vstajajo in padajo, to vidimo pri drugih narodih, tako se je in bo godilo tudi pri nas. Sedaj je na vrhuncu klerikalizem, a kakor je videti, je že pijan zmage, samozavesti in stalne bodočnosti. Zametuje, prezira, sovraži in z obrekovanjem hoče uničiti zlasti učiteljstvo, ki je eden najvažnejših faktorjev med našim narodom. Ono se zna braniti in se bo branilo do skrajnosti tem grobokopom. Slab je vsak vojskovodja, ki prezira moč svojega nasprotnika. Učiteljstvo ima tudi svojo trdno zaslobo med našim narodom, ne bo ga tako lahko uničiti, kakor si domišljuje naš klerikalizem.

Zlasti mlajša naša duhovščina je fanatična, klerikalna do mozga, to je, poslužuje se sredstev za dosego svojega namena, ki bijejo naši veri naravnost v obraz. Takšno rovanje imenujemo ob kratkem klerikalizem, da ločimo pošteno, za dobro stvar vneto duhovščino od učeče cerkve. Laž, obrekovanje, zloraba vere, hujskanje, prepir, sovraštvo, boj, zloraba cerkve in izpovednice, sramotenje bližnjega, krivo pričevanje in prisega, pohlepnost po časti, denarju in posvetnem blagu, poniževanje, zasramovanje in uničevanje bližnjega, tožbe, denuncijantstvo, zapeljivost k mesnemu uživanju, pijančevanje, zloraba časopisja, svetohlinstvo, brezznačajnost, napuh in še cela baterija drugega smradu iz pekla so sredstva klerikalizma v boju za nadvlado. „Ali je to mogoče,“ bo rekel marsikdo, „da je velik del naše duhovščine tak.“ Mi smo to dokazali tekom let z neovrženimi dejstvi, klerikalizem ni mogel niti z eno besedo ovreči naših trditvev. Še navaden človek ne bi smel delati kaj takega, še manje pa katoliški duhoven, to je greh in nedopustno, pohujšljivo — in smrdi po krivoverstvu, ker se to dela neprestano naprej premišljeno, z namenom in brez poboljšanja in konca.

Namen posvečuje sredstva, je glavno geslo našega klerikalizma. Sredstva so našete lcpovščine, namen pa nadvlada, denar in trebih. Ti ljudje se še ponašajo s svojim delom, oni

imajo to za politiško krepost in čednost, za Bogu veliko in zaslužno delo. Oni nočejo nič vedeti o tem, da kar je v politiki krepost — je večinoma v etiki greh. Sv. Tomaž Akvinski pravi, da sta politika in etika podrejena religiji. Ako je to res, in o tem ne dvomimo, potem je geslo: namen posvečuje sredstva z vsemi lopovščinami našega klerikalizma z etiškega in verskega stališča obsojen na smrt — na dejanja krivovercev. Naš klerikalizem smrdi po krivoverstvu in po smradu iz pekla do grla, a o tem on noče ničesar slišati, vse to ima on za krepost, tolaži se sam, rekoč: „Saj smo politiki!“ Tudi politika je podvržena religiji, lupež!

Vendar bi moral škof napraviti tukaj red, poreče kdo, on je odgovoren za svojo duhovščino in katoliško časopisje. Škof in kriva vera — hm! Daleč smo prišli! „Škof kot naslednik apostolov in Kristusov namestnik in ta brluzga našega klerikalizma, to je nekaj prav čudnega“, bo rekel zopet kdo drugi. Tudi mi se čudimo temu. Bog je dal prosto voljo vsakemu človeku, nobenega ne vleče za lase v nebesa niti v pekel. Vsak bo dal odgovor od svojih del, in tak odgovor bo morala dajati naša popačena klerikalna duhovščina s škofom vred. Ljubljanski škof je prvi in največji klerikalec, prvoborilec za dosego nadvlade, voditelj duhovščine sploh v boju na političkem polju, on blagoslavlja in odobruje sedanjo do skrajnosti negnusno, lažnivo, obrekljivo in nestrpno klerikalno časopisje. On piše duhovnikom pretilna pisma ob času volitev, da naj delujejo za „krščanskega“ kandidata, drugače bodo odstavljeni. On vodi sploh vso našo klerikalno politiko, zato je tudi on v prvi vrsti odgovoren pred Bogom in ljudmi za vse nerodnosti, grehe, pohujšanja, zlorabo vere, laži, obrekovanja — in krivoverska načela, ki se vedoma, s prepričanjem in namenom dogajajo že mnogo let. On sam odobruje take politiške, ostudne, pohujšljive in pregrešne dogodljaje za kreposti, da, celo ponosen je na take lopovščine, čeprav so v etiki pribiti kot grešne in religiji nasprotni. In tak mož naj bo potem voditelj našega vernega ljudstva, duhovščine, vere in verske morale? Sebi enakega trpi za voditelja svoje politiške struje, ki je umazanih rok zaradi raznih konfliktov padel tako globoko, da zaradi časti ne more dati nobenemu niti zadoščenja. Ravno tak mož stoji na čelu krščanskega časopisja, ki je pod dano častno besedo lagal. Oj, klerikalna krščanska morala, globoko si padla v blato nemoralnosti — na pot krive vere!

Kristus nam je zapustil tudi v tem oziru prav lep zgled. Izmed apostolov je bil Juda Iškarijot, ki je izdal svojega Gospoda. Zgodovina nas uči, da je bilo celo več malovrednih papežev, temveč je še bilo, jih je in bo tudi ničvrednih škofov. „Po njih delih jih boste spoznali“, nas uči vera. Da, po vaših delih vas poznamo, sodimo in obsojamo. Vse naše delo je sicer zaman, s tem ne bomo izpreobrnili klerikalecev, tudi mi ne pišemo s tem namenom, marveč da bi učiteljstvo spoznalo namen klerikalizma, njegovo pot, vero, dela in uspehe. Danes je klerikalna duhovščina tisti faktor, ki izdaja svojega Gospoda s pohujšljivim vedenjem, življenjem, bojevanjem za svoj trebuh in žep, z blatenjem po časopisih in posebno pa s krivimi nazori, ki slone na verski podlagi. Vera peša, neverstvo se širi in kriva vera se čedalje bolj množi največ po delih našega klerikalizma. Ali je potem kaj čudnega, da zlasti razsodnejši ljudje pridejo ob vero, ko vidijo politikujočo duhovščino, ki sicer lepo uči pravo vero, a sama kaže s svojim življenjem, pisanjem in raznimi zgledi, da v to sama ne veruje kar uči, da ne veruje v Boga niti v hudiča — da je popolnoma na krivoverski poti?!

Mi učitelji-odgojitelji moramo biti pri odgoji nepristranski. Strogi smo sami nad seboj. Obsojamo tudi stranke v svojih

lastnih vrstah, če so podvržene strastem, napakam in drugemu, kar bi znalo škodovati našemu ugledu in pri odgoji. Kakšen je pa naš klerikalizem? Slep in gluhi je za vsako opominjevanje; sebe in svojih slabosti noče videti. Ako naredi kak duhoven kako napako, zagovarjajo ga, tajijo ali omilijo vse v tako mili luči, da zglveda popolnoma nedolžen, preganjan in celo mučenik — čeprav je lopov. Greh zagovarjati ni krščanska čednost, pa klerikalizem noče vedeti o tem prav nič. Brez števila zgledov bi lahko navedli tukaj pa tega nočemo, ker to tako nič ne hasne. Ako zve škof, da se je zgodila duhovniku neprilika pri sodišču ali drugod, bi moral to strogo preiskati in tudi sam kaznovati. Namesto kazni sledi navadno pohvala in boljša fara. Ni čudo potem, da imamo take bojevnikove, žalostne zglede in tudi žalostne nasledke. Naša duhovščina vidi vse napake pri drugih, svojih pa ne vidi — gorje mu pa, kdor se drzne komu kaj očitati! Takoj sledi zamera, preganjanje in izjava: „Glejte, tako se preganja sveta cerkev!“ To čaka sedaj nas! Prišli bodo nad nas z ognjem, a ne moremo si pomagati. Če bo nas konec, resnice ne bo konec. Živi, ker je večna! Ako lopov naredi lopovščino, se mora to zamolčati in potrpeti, ako je ta duhoven? Kje je zapisana ta verska resnica.

Neki orglavec je imel strahovite rabuke s svojim župnikom. Tožil ga je in tudi tožbo dobil. Škof mu je pisal, da mora odstopiti od tožbe in biti pokoren župniku. Lopovščine in krivice nimajo pri klerikalizmu nobene veljave, to so čednosti in kreposti — navadni ljudje morajo pustiti, da se jim storjena krivica potrpi, odpusti in mirno prenaša; nasproti pa se strogo maščuje in kaznuje vsak prestop, storjen kakemu duhovniku. Ali nismo pred postavo in Bogom vsi enaki? Ali sme maziljenec božji res vse storiti nemaziljencu, kar mu drago? Krščanska ljubezen, krščanski zgledi in ljubezen do bližnjega, kje ste? — Povsod drugod, samo pri klerikalizmu ne!

Značilno je, da se opazuje tudi med duhovščino odpor proti krivoverskemu klerikalizmu, v mali meri pri nas, da se upajo že nekateri ugovarjati tem brezkončno škodljivim nazorom, v mnogo večji meri pa na Češkem in Moravskem. Tam so imeli taki duhovniki zvezo in svoje glasilo. Ta zveza je vrgla krutega škofa Kohna. V novejšem času ne sme izdajati ta zveza več svojega glasila — škofom je to na poti, resnica kolje v oči, a zveza 2500 duhovnikov obstoji še danes, njih težnje prinašajo pa drugi listi. Ta zveza ni dala miru našemu škofu, obdolžil je vso to duhovščino gorostasnih reči — protiverskih načel. A izkupil jo je naš škof — vse njegove obdolžitve je ta zveza postavila na laž. Torej laž in hinavščina doma, laž in zavijanje resnice tudi na druge. In to škof, naslednik apostolov in Kristusa!

Večkrat je glasilo našega klerikalizma objavilo, da je hujši in nevarnejši verski liberalizem od navadnega. Kaj pomeni to? Kaj je verski liberalizem? Katoliška vera je liberalna nad vse. „Ljubi svojega bližnjega kakor samega sebe!“ je njena najidealnejša morala in podlaga vsemu verstvu. Kristus sam je nešteto krat rekel: „Novo zapoved vam dam, ljubite se med seboj!“ Isto je brati tudi od njegovega ljubljence sv. Ivana Evangelista. Katolicizem je osvobodil človeštvo suženstva, in njegovi nauki, vzeti kakor so v resnici, so krasni in vzvišeni. Dokazali smo že z dejstvi, da klerikalizem sicer uči te nauke lepo in prav, a ravnati se noče po njih, ker to njemu ne kaže. Kdo naj bo vedno siromak, vzame svoj križ na ramo in hodi za Kristusom? To je preidealno, trebuh hoče imeti svoje — zato pa naš klerikalizem bije boj za nadvlado, svoj žep in trebuh. Kdor mu nasprotuje je brezverec, lopov, liberalalec i. t. d. (Dalje.)

Odgovor na „Glas z Goriškega“ v št. 16. „Učiteljskega Tovariša“.

Na „Glas z Goriškega“ v št. 16. „Učiteljskega Tovariša“ izjavljam podpisani na ono, ki zadeva mojo osebo, sledeče:

Dogodki in razmere na Goriškem v zadnjem četrtletju 1906 so nanesti, da sem sklical učiteljski shod, ki se je vršil dne 6. decembra 1906. Na shodu se je razpravljalo: „Kako naj učiteljstvo postopa v času agitacijskih shodov obeh političnih strank v slovenskem delu dežele, da ne bo trpelo na svojem ugledu in da se bo stanú vredno posluževalo svojih državljan-skih pravic?“ — Shod je častno rešil svojo nalogo in potem izvolil zaupni odbor deveterice ter mu naročil, naj vodi učitelj-stvo v smislu na shodu sprejetih resolucij. — Zaupni odbor se je posvetoval v seji dne 7. februarja t. l. in sklenil, naj se skliče za 7. marca 1907 shod vsega slovenskega učiteljstva javnih ljudskih šol na Goriškem in Gradiščanskem. Na dnevni red naj se postavi: „Posvetovanje, ali bi slovensko učiteljstvo na Goriškem in Gradiščanskem moglo vzdrževati političen list za svoj stan in njega prijatelje. Podroben načrt za izdavanje takega lista.“ — Predsedništvo zaupnega odbora je po dani mu nalogi na shodu dne 6. decembra 1906 iskalo zaveznikov, s katerimi bi šli na skupno delo. Kjer smo trkali na vrata, povsod se nam je reklo, naj podamo pisan načrt učiteljskih teženj ter povemo, koliko moči reprezentuje učiteljstvo, ako bo treba nastopiti z novim političnim listom. V seji zaupnega odbora dne 7. febru- arja t. l. sem podpisani predlagal, naj bi sklical shod dne 7. marca t. l. g. tovariš Križman, ki je bil ud zaupnega od- bora, a ta je odklonil to nalogo ter glasoval z vsemi drugimi odborniki, naj ga skličem jaz kot predsednik zaupnega odbora. Vdal sem se nerad tej zahtevi, ker sem že vse prejšnje shode te vrste vodil in zaradi njih tudi trpel škodo ter imel nevēč- nosti. Po daljšem boju, ki sem ga imel sam s seboj, ali naj živim v zadnjem desetletju svojega službovanja mirno kakor drugi tovariši mojih let, ali naj stojim še nadalje v ospredju, ko se borimo za stanovske pravice, sem se odločil za zadnje. Hotel sem učiteljstvo na Goriškem voditi toliko časa do onih uspehov, ki so pri dobro organizovanem postopanju dosegljivi, dokler bi zapazil, da ima za tako nalogo kateri drugi tovariš potrebne lastnosti in proste roke. — Na shodu, dne 7. marca t. l. sem želel dobiti od učiteljstva informacijo, da bi mogel na- praviti preudarek za nadaljno delovanje zaupnega odbora. Hotel sem zvedeti, koliko moči tiči v učiteljstvu, če razmere nanesejo, da bi kazalo skupno z zavezniki ustanoviti nov list in novo stranko, v kateri bi imelo učiteljstvo prvo mesto. V ta namen sem hotel zvedeti: a) kakšen naj bi bil po mnenju večine učiteljstva tak list, b) koliko deležnikov z deležem po 100 K bi dobil tak list med učiteljstvom, c) koliko sodelovalcev in naroč- nikov bi se zanj oglasilo. — Shod se je izjavil, da bi učiteljstvo moglo vzdrževati tak list, če bi hotelo in če bi prišlo do pre- pričanja, da razmere zahtevajo ustanovitev takega lista, a na daljno rešitev dnevnega reda se večina zbora ni upala stopiti, boječ se, da bi se s tem učiteljstvo zapletlo v škodljive težave. Na shodu ni nihče zahteval in tudi sklicatelj shoda ne, naj bi list začel takoj izhajati. Vsa zadeva je bila navezana na razne pogoje; vendar je zaupni odbor potreboval za svoje nadaljno postopanje informacije za slučaj, ako bi razmere zahtevale, da stopi v javnost z novim listom kot glasilom nove stranke. Ako bi se bilo oglasilo recimo okolo 20 deležnikov, ki bi bili pri- pravljeni pod gotovimi pogoji prevzeti deleže po 100 K, bi ti stopili na mesto zaupnega odbora, si izvolili predsednika ter sklepali, ali kaže ustanoviti list, kdaj naj bi se ustanovil, s či-

gavo pomočjo itd. — Ko se je predsedništvo posvetovalo o tej zadevi, sem jaz predlagal, naj se ne skliče shoda vsega učitelj- stva, ampak samo shod onih, o katerih je pričakovati, da bi mogli in hoteli stopiti v zadrugo, če jo bo treba ustanoviti. Moj glas je ostal osamljen; pridružil sem se potem tovarišem, katerim se je zdel splošni shod potreben.

Jaz nisem nikoli trdil, da se mora list takoj izdajati; iz- javil sem pa proti mnogim tovarišem, učiteljstvo naj bo na to pripravljeno, da v slučaju potrebe nastopi z glasilom, ki bo za- dostovalo njegovim opravičenim zahtevam. Kakor vsak drugi, ki pozna sedanje razmere v deželi, sem prepričan tudi jaz, da ne kaže nastopiti z novim listom in novo stranko, dokler volitve v državni zbor ne razjasnijo položaja.

Če zmaga Slogina stranka, pride slovensko učiteljstvo na Goriškem v oni položaj, v katerem se nahaja sedaj kranjsko učiteljstvo; če pa zmaga narodnonapredna stranka, se ta najbrže razcepi pred ali po volitvah v deželni zbor na dve skupini, ki pojmeta vedno bolj vsaksebi. Učiteljstvo bi moralo biti priprav- ljeno na vsak slučaj, da ne bo vršilo službe podajča ali za- morea, ampak zastopalo stanu vredno poleg skupnih narodnih tudi svoje interese, kakor delajo drugi izobraženi in organizovani stanovi. V ta namen mora učiteljstvo imeti svoje reprezentante tudi za one slučaje, ko se hoče posluževati svojih državljan-skih pravic pri volitvah, in ti morajo imeti za seboj učiteljstvo. Vsa naša se- danja učiteljska društva se po svojih pravilih ne smejo pečati s političnimi zadevami. Ako se hoče učiteljstvo posluževati svojih državljan-skih pravic v postavno in stanovsko dovoljenih mejah, je treba za to posebnih shodov in zaupnih odborov. Na teh naj učiteljstvo sklepa, ali se udeleži volitev ali ne, in če se jih udeleži, pod katerimi pogoji oddajo temu ali onemu svoje gla- sove. Na te shode naj vabijo one kandidate, ki pričakujejo, da bo učiteljstvo zanje glasovalo ter jih navežejo na gotove obljube.

Iz povedanega je razvidno, da podpisani na shodu 7. marca t. l. nisem nobenega samooblastno teroriziral in nobenega vabil na limanice, ampak vodil sem učiteljstvo pošteno in po svojem najboljšem prepričanju v volityenih zadevah, ki se v sedaj ob- stoječih učiteljskih društvih, ker se ta po pravilih in obstoječih zakonih s takimi rečmi ne smejo pečati, ne morejo razpravljati. — Koristil sem učiteljstvu, ker sem l. 1900. ustanovil deželno učiteljsko društvo, vodil to društvo in razne deputacije v odlo- čilnih dobah, vodil vse dosedanje politične učiteljske shode v obsegu nam dovoljenih mej, imel zato mnogo sitnosti, stroškov in dela. Storil sem vse to ne zaradi častilakomnosti ali da bi ra- čunil na hvaležnost svojih tovarišev — dobrota je sirota — ampak zaradi tega, ker se za tako nehvaležne naloge in posle ni hotel ali mogel nihče drugi oglasiti in stopiti na nevarna mesta in ker sem bil vedno prepričan, da je najslabši političar oni, ki misli, da mu kaj dobrega doide brez njegovega sodelovanja samo ob sebi.

Ajdovščina, 21. aprila 1907.

Fr. Bajt, nadučitelj.

Učiteljstvo in njega delovnost v Rajfajz- novih posojilnicah, oziroma v združništvu sploh.

Ceški spisal I. Sedlak.

Gotovo je še vsem činiteljem čeških posojilnic v živem spominu veliko razburjenje, ki ga je zbudil odlok deželnega šolskega sveta češkega z dne 29. marca 1906, št. 14.166, o udeležbi učiteljstva v upravi hranilnih in posojilnih zadrug.

Odlok je imel očividni namen, braniti mestne hranilnice proti hranilnim in posojilnim zadrugam in neutajljivo svrhu, obtežiti učiteljstvu potrebno in uspešno udeležbo na njih upravi,

Znano je tudi še, da so l. 1906, kakor hitro je bil ta odlok prišel v splošno znanje, češki in nemški agrarni poslanci interpelirali vlado zaradi tega odloka, posebno posl. Zazvorka in drugovi s češke strani in posl. Kasper, Peschka in drugi z nemške strani; tako je bilo preporno vprašanje, da bi se učiteljstvu ne obteževalo udeležbe na upravni samopomožnih zadrug, še pred zaključenjem državnega zbora ugodno rešeno z odgovorom naučnega ministra na gori navedeno interpelacijo.

Ta odgovor je za vse naše kroge tako zanimiv, da se prav nič ne razmišljamo podati ga doslovno ter pristaviti koncem tega članka še par pripomenj v pojasnilo.

Minister je odgovoril doslovno:

„Resnica je, da je ta odlok (z dne 29. marca 1906, št. 14.166) izdal deželni šolski svet, nima pa nikakor onega pomena, ki mu ga javnost pripisuje zaradi napačnega razumevanja. Pravi namen tega odloka je bil vendar ta, da bi se učiteljstvo z nalogami in svrhami hranilnih in posojilnih zadrug natančneje seznanilo ter da bi se mu dalo pouk o takih slučajih, v katerih bi ga njegova zadružna delovnost mogla vplesti v lokalne in strankarske prepire, pred čemer treba učiteljstvo varovati v interesu stanovskega ugleda. — Naj se torej to nikakor ne smatra za oviranje, ako se priporoča previdnost z ozirom na razne, posebne razmere. — Zagotavljam pa gospode interpelante, da ostaja naučno ministrstvo še nadalje na stališču, da je izdatna in uspešna podpora tako blagodejno delujočih hranilnih in posojilnih zadrug od strani učiteljstva samo potrebna in da si je treba te podpore želeti ter da posebno proti uporabi učiteljskih oseb kot knjigovodij in blagajnikov ni nikaškega načelnega ugovora in to tem manj, ker bi, kakor mi je sporočilo ministrstvo notranjih stvari z noto dne 13. oktobra 1906, št. 40.873, tudi s stališča interesov za institucijo hranilnic z ozirom na popolnoma različne svrhe obeh, le zaradi popolnega razumevanja razmer mogel nastati nazor, da bi podpiranje splošno gospodarskega združništva in hranilništva, brez katerega bi prejšnje ne bilo mogoče, bilo smatrano kot proti občinskim hranilnicam naperjena agitacija. — Ako pa si je deželni šolski svet s tem odlokom nameraval obvarovati odločilno pravico o tem, je li tako upotrebne učiteljskih oseb pristupno, se pač s stališča kompetentnosti ne da nič ugovarjati. — Ta odlok pa se naravno ne more razumeti tako, kakor da bi si deželni šolski svet pridržal pravico o tem, ali smejo učitelji sploh sprejemati take postranske službe, ker bi bil s tem prekoračen predpis § 35. zakona z dne 19. decembra 1875, št. 86 d. z., ki ne pozna takega prehodnega dovoljenja. hotelo se je marveč s tem, da se je ustanovila dolžnost, javiti to šolskemu oblastvu, dati temu tudi zmožnost v takih slučajih, kakršne navaja § 35., poslužiti se svoje pravice poznejše prepovedi. — Dal sem tudi deželnemu šolskemu svetu navod, da bi, izdajajoč izvrševalno naredbo k § 126. defin. šolskega in učnega reda, to naziranje tudi jasno izrazil ter mu obenem odredil, naj z ozirom na potrebno podporo hranilnih in posojilnih zadrug, uvažujoč o pristupnosti take postranske službe, ravna z največjo in kar najdlje idočo blagonaklonjenostjo. — S tem sem, kakor upam, ustregel prizadevanjem gg. interpelantov, s katerimi se glede blagodarnosti delovanja Rajfajzenskih posojilnic popolnoma strinjam.“

Tako se glasi doslovno dolgo pričakovani odgovor vlade v življenskem vprašanju samopomožnega združništva, in čeprav si je minister na vse načine prizadeval, da bi s skrbno obzir-

nostjo na deželni šolski svet rešil sporno vprašanje, smo vendar s tem odgovorom popolnoma zadovoljni, zakaj hoteli niso drugega kakor to, da bi se učiteljstvu ne branilo, udeleževati se samopomožnih zadrug, kakor je se v nekaterih krajnih šolskih svetih, ki jih na ta ministrov odgovor izrečno opozarjamo, ta odlok tolmačil, da namreč učitelj ne sme sodelovati v upravi, ako mu deželni šolski svet na njegovo prošnjo prej tega ni dovolil.

Minister se izrečno sklicuje na to, da § 35. zakona z dne 19. decembra 1875, št. 86 d. z., takega predhodnega dovoljenja (in na predhodni je naglas) ne pozna, ampak da se da predpostavljenu šolskemu oblastvu z navadno prijavo, da je učitelj prevzel pri samopomožni zadrugi funkcijo, možnost, da bi moglo s poznejšo prepovedjo ustaviti to sodelovanje.

In kdaj more biti dana taka poznejša prepoved? Očividno šele takrat, ako bi zaradi lokalnih strankarskih prepиров, kakor je minister rekel, trpel stanovski ugled, ali ako bi celo pouk in izvrševanje učiteljskih dolžnosti bilo oškodovano, pa ne prej in tudi to po temeljitem preiskovanju stvari, tako da ta prepoved ne more biti nikdar samo gola administrativna in samovoljna odredba, ampak sme biti izdana šele, ko je bilo dokazano, da so nastale določene in moteče zapreke.

Učiteljstvo ni torej prisiljeno prositi, naj se mu dovoli sodelovati pri upravi samopomožnih, njih zadrug in še posebno hranilnih in posojilnih zadrug, marveč more na prosto prijaviti, da mu je pripadla ta ali ona izvrševalna funkcija v zadružni upravi, kar vzame deželni šolski svet samo na znanje.

Nam se zdi, da je to dovolj in da mora biti priznано kot korektno, ako se bodo dajale te prijave potom okrajnih šolskih svetov, ki gotovo dobe v rešitev naučnega ministra naredbo o udeležbi učiteljstva pri upravi samopomožnih kmetijskih zadrug.

To dajemo za sedaj na znanje vsem načelstvom naših hranilnic in posojilnic, ki jih prosimo, da bi nam poročala o slučajih, v katerih bi se bilo postopalo proti načelom, izraženim v ministrovem odgovoru. Učiteljstvo pa se naj z vso vnemo poprime delovanja v združništvu!

Iz naše organizacije.

Kranjsko.

Učiteljsko društvo za kranjski šolski okraj zboruje v četrtek, dne 2. maja t. l., v Podbrezjah ob pol treh popoldne v ondnotnem šolskem poslopju. Vzpored: 1. Predsednikov pozdrav. 2. Poročilo tajnika. 3. Poročilo blagajničarke. 4. Slučajnosti. 5. Volitev novega odbora. 6. Po zborovanju predavanje g. Makso Pirnata, c. kr. gimnazijskega profesorja, o uporabi ertic iz življenja naših pesnikov in pisateljev pri jezikovnem pouku. K obilni udeležbi vabi uljudno odbor.

Društvo učiteljev in šolskih prijateljev logaškega okraja bo imelo občni zbor 16. maja 1907 ob 9. uri zjutraj v šoli na Uncu s sledečim vzporedom: 1. Nagovor predsednika. 2. Poročilo tajnika. 3. Poročilo blagajnika. 4. Šola in kmetijstvo s posebnim ozirom na sedanje socialne razmere. — Poroča g. Gustav Pirc, ravnatelj c. kr. kmetijske družbe. 5. Kako naj ravna učitelj, da si pri ljudstvu pridobi ugled? Referent g. M. Kabaj. 6. Volitev novega odbora. 7. Volitev delegatov za občni zbor „Zaveze“. 8. Nasveti. Gosti dobro došli! Voz iz Logatea in Starega trga je na razpolago. K obilni udeležbi vabi odbor.

Učiteljsko društvo za postojnski šolski okraj priredi svoj redni letni občni zbor v Postojni v šoli dne 2. maja t. l. popoldne ob 2. uri s sledečim vzporedom: 1. Nagovor predsednikov; 2. poročilo tajnikovo; 3. poročilo blagajnikovo; 4. volitev novega odbora; 5. volitev delegatov za „Zavezino“ zborovanje; 6. samostalni nasveti. Poleg tega predava

tovariš Horvat „O pouku v oddelkih.“ Končno svoboden razgovor o skupnem referatu za okrajno učiteljsko skupščino. — K obilni udeležbi vljudno vabi odbor.

Slovensko učiteljsko društvo za kočevski okraj zboruje dne 2. maja v Dobrepoljah. Vzpored: 1. Ob devetih dopoldne nastop tov. Primožiča na domači šoli. 2. Popoldne ob dveh poročja isti tovariš o konferenčni temi: „Kako si ustvari in ohrani učitelj potrebno avtoriteto?“ Za to snov naj se pripravijo po možnosti tudi drugi tovariši in tovarišice, da bo referat tem popolnejši.

Štajersko.

Učiteljsko društvo za polit. okraj Ljutomer priredi dne 2. maja izlet v Malo Nedeljo. Zborovanje se vrši ob 1/2 11. uri v šoli po sledečem vzporedju: 1. Zapisnik zadnjega zborovanja. 2. Dopisi. 3. „Zgodovina Male Nedelje“, poročja g. Cvahte. 4. Razgovor o načinu naročitve „Učit. Tovariša“ in o pristopu k „Učit. tisk. društvu“. 5. Slučajnosti.

K številni udeležbi vabi tudi cenj. tovarišice in tovariše sosednih okrajev odbor.

Ljutomersko učiteljsko društvo je imelo dne 11. aprila v Ljutomeru svoje mesečno zborovanje.

I. Predsednik Ivan Tomazič pozdravi navzoče tovariše in tovarišice, gosta g. nadučitelja Mihaliča od Sv. Jurja in poudarja nujno potrebo rednega obiska naših mesečnih sestankov, zlasti v tem burnem času, ki ga je izzvala ustanovitev „Narodne stranke“ in pa bližajoče se volitve in si je učiteljstvo zaradi svojega naprednega mišljenja, pridobilo toliko sovražnikov. Učiteljska zborovanja naj bi bila nekako ognjišče, kjer bi se zbirali vsi tovariši in tovarišice in se pogovorili, kako imamo skupno in posamezno nastopati, da bo v čast in napredek učiteljstvu. Torej proč z brezbriznostjo, — na delo!

II. Dopisi. a) Dopis od „Zaveze“, glede predloga g. Grmka, ki ga je stavil na „Zavezinec“ zborovanju v Šoštajnu, da se pošilja „Učiteljski Tovariš“ brezplačno, a zato poviša letnina. Določi se g. Robiča, da o tej zadevi pri prihodnjem zborovanju natančneje poročja. b) Vabilo „Učiteljskega tiskovnega društva v Ljubljani“, da pristopi ljut. učiteljsko društvo vsaj z enim deležem. Tajnik Čeh obljubi, da prouči do prihodnjega zborovanja, na kak način bi se to doseglo. c) Vabilo h koncertu ormoškega učiteljskega kvinteta.

III. Ravnatelj Robič poročja o delovanju v okrajnem šolskem svetu za čas od 6. septembra 1905 do danes.

Poročilo je obsežalo sledeče točke: 1. Novi okrajni šolski svet za VII. opravilno dobo. 2. Imenovanje novih krajnih šolskih ogledov. 3. Otvoritev nove šole v Volčji vasi. 4. Nameščenje učiteljstva. 5. Predlogi za starostne doklade. 6. Inšpekejska poročila. 7. Disciplinarne zadeve. 8. Nove glavne počitnice. 9. Pregledovanje šolskih računov. 10. Obravnava šolskih zamud. 11. Statistika ljudskih šol v ljutomerskem šolskem okraju na podlagi novih tabel I.—VII.

Predsednik se zahvali g. Robiču za obširno poročilo, kakor tudi, da je tako vestno zastopal v okr. šolskem svetu učiteljstvo našega okraja.

IV. Nasveti in želje. Predsednik poudarja, da podpira učiteljstvo gmotno in dejansko vsa narodna društva, zato tudi učiteljstvo lahko apelira, da pristopijo neučitelji k našemu društvu kot podporni člani. Sklene se razposlati vabila učiteljstvu naklonjenim osebam.

Po daljši debati se odloči društvo prirediti majniški izlet k Mali Nedelji na dan 2. maja. Povabi se k udeležbi tudi sosednja učiteljska društva. Na snidenje v lepem mesecu maju v prijaznih Slovenskih goricah.

Savinsko učiteljsko društvo je zborovalo dne 11. aprila na Gomilskem. Zborovanja se je udeležila večina udov. Društvo je pristopilo z enim deležem k „Hranilnici in posojilnici učit. konvikta“. Sklenilo se je tudi, pristopiti z enim deležem k „Učiteljskemu tisk. društvu“ kakor hitro bo za to potrebna vsota v blagajnici K stroškom za prireditev učit. shoda v Graecu je prispevalo društvo 20 K. Daljese sklene, da bodi „Učit. Tov.“ vsak sam zase plačnik. Ako bi se društvena udnina povišala za celih 8 K, bi lahko društvo izgubilo marsikaterega uda, drugi bi se odtegavali zborovanjem itd. Naglašalo se pa je, da bodi „Učit. Tov.“ vsak zvest naročnik in točen plačnik. Gdč. Škrbine predlaga, da se uvedejo po naših šolah Schreinerjeve čitanke mesto

sedanjega družega, tretjega in četrtega berila. Ker na Štajerskem te čitanke sploh niso uvedene, se naprosi gospodično, da prihodnjič kaj več o njih poročja. Pri volitvi odbora so bili izvoljeni: predsednikom Rudolf Vrabl, podpredsednikom Ivan Zotter, tajnikom Ivan Jakše in blagajnikom Srečko Pečar.

Prihodnje zborovanje se vrši v drugi polovici majnika na Gomilskem. Predavala bosta tov. Marschitz o domovinoznanstvu in I. Jakše o Gregorčiču.

Učiteljsko društvo za mariborsko okolico zboruje dne 2. maja ob 10. dopoldne. Vzpored: 1. Volitev novega odbora. 2. Zapisnik o zadnjem zborovanju. 3. Poročila društvenih funkcionarjev. 4. Dopisi, došli od „Zaveze“, „Zveze“ in od „Lehrerbunda“, ki čakajo nujne in stvarne rešitve. 5. Pregled društvenih članov. 6. Pogovor o nekaterih stanovskih stvareh z ozirom na bližajoče se volitve. 7. Predlogi, nasveti itd.

Cenjene društvenice in društveniki! Podvizajte se! Časi so resni in ne trpe ne lahkomišelnosti ne neopravičene zamude. Pridite, da izpregovorimo v obilnem številu stvarna mnenja na polju šolskega prosvetljevanja, a da si tudi pogledamo v obraz tovariši složni v dolini solzni. Avguštin Požegar, t. č. načelnik.

Učiteljsko društvo za brežiški in sevniški okraj ima svoje prihodnje redno zborovanje v nedeljo, dne 5. maja t. l., v novi šoli v Globokem. Zborovanje se prične ob 11. uri dopoldne ter se vrši po sledečem vzporedju: 1. Zapisnik zadnjega zborovanja. 2. Dopisi, društvene zadeve in razni nasveti. 3. Razgovor o letošnjih konferenčnih vprašanjih.

Zaradi kosila naj javi vsaka šola število svojih udeležencev tov. Tominecu najdalje do 2. maja. Društveniki iz sevniškega okraja se lahko peljejo z drugim vlakom. Ako želijo na kolo-dvoru voz. (peš l uro), naj se obrnejo istotako na tov. Tominea. V slučaju jako slabega vremena se vrši zborovanje v Brežicah, o čemur pa bi se šolska vodstva še posebej obvestila po dopisnicah. K mnogobrojni udeležbi vabi vljudno odbor.

Književnost in umetnost.

Jamski odmevi. Zbirka rudarskih pesmi za moške zборе. Spesnil: Jožef Zazula, uglasbil Danilo Fajgelj. Zbirka obsega 9 moških zborov: 6 mašnih, rudarsko koračnico, eno rudarsko pesem in eno žalostinko. O besedilu samem ni mnogo reči. Omenili bi le, da se nam ne zdi posrečena prestava rudarskega pozdrava „Glück auf!“ v „Uspešno bilo!“ Uverjeni smo, da se pozdrav ne bi in ne bo udomačil, ker je predolg in premalo markanten. Pri vseh pesmih ne najdemo niti enega krepkega konca, kar težko občutijo sosebno skladatelji, ki jim tako dvozdolne končne besede delajo dokaj preglavice; zato se, a ne po krivdi skladatelja, končujejo vse pred nami ležeče pesmi po isti šabloni.

G. Danilo Fajgelj je tu ustvaril 9 pesmi, ki jim sam najbrže ne pripisuje posebne vrednosti. Zibljejo se na nivoju navadnega. Sicer pa je storil skladatelj to hotoma, misleč pri tem na pevce, ki so srednje izvežbani in glasbeno manj izobraženi. Od mašnih pesmi ugajajo nam najbolj 1., 4. in 5. Pri drugi bi si želeli po repetitiji iz 3. v 4. takt milejšega postopa. Pevcem bo ugajala 4. najbolj. Koračnica je sveže zasnovana. Tekst le je kriv, da pridejo mestoma mučne pavze in prazni konci. Trio je prav lep. Tudi coda je efektna. „Rudarska“ je lahka in čedna pesmica, le konec nam se zdi spričo besedila preveč cerkven. „Žalostinka“ bo rudarjem zaradi res lepega napeva gotovo dobro došla.

Kakor rečeno, te pesmi niso pojav v našem muzikalnem svetu, ki bo zbudil posebno pozornost, vendar pa bodo te pesmi gotovim krogom, katerim so namenjene, dobro in s pridom služile. Gosp. Fajgelj je znan in priznan skladatelj, zato je njegov stavek pravilen in je tudi melodičen. On ne hlasta po efekatih ter ustvarja preprosto in prikupljivo.

Cena je čudno nizka. 50 h je vsota, ki se nam zdi za zbirko pesmi prenizka, zato smo tudi prepričani, da g. Zazuli, ki je zbirko založil, nje razprodaja ne bo delala preveč skrbi. Kamnotisk, ki je zelo ličen, je oskrbela „Učiteljska tiskarna“ v Ljubljani.

Zbirko tedaj vsakomur toplo priporočamo!

E. A.

Politiški pregled.

* **Bolgarija.** Dne 21. t. m. so se vršili v Sofiji shodi, ki so jih sklicali socialisti in vseučiliški dijaki. Na shodu socialistov so govorniki napadali zmerne elemente med opozicijskimi strankami ter so pozivali na hujši boj proti vladi. Na shodu dijakov, kjer je bilo tudi mnogo socialistov, so govorniki napadali, kakor so se izrazili, osebno vladanje kneza.

* **Italijansko vseučiliško vprašanje.** Italijanski vseučiliški odbor v Trstu je poslal naučnemu ministru spomenico, v kateri se zahteva, naj se čim prej izda odredba, s katero bodo priznane vseučiliške študije na vseučiliščih v Italiji.

* **Rudarji za svetovni mir.** Mednarodni odbor rudarjev v Bruslju je sklenil nastopiti na mednarodnem rudarskem kongresu za svetovni mir. Pozovejo vse delavce, da v slučaju vojne zabranijo dobavo premoga.

* **Sloga v čeških strankah.** Mlade češke radikalne stranke so imele skupen shod, na katerem se je sklenila spojitev čeških narodnih socialnih demokratov, radikalnih državnih pravašev in naprednih državnih pravašev. Vse tri stranke nastopijo s skupno listo kandidatov za državni zbor.

* **Preventivna cenzura v Bosniji je odpravljena.** V torek je v Bosni in Heregovini stopil v moč novi tiskovni zakon, s katerim je odpravljena preventivna cenzura. Kako je „delovala“ preventivna cenzura, daje izmed drugih bosenskih listov lep zgled v Sarajevu izhajajoč „Hrvatski Dnevnik“. Odkar je začel ta list izhajati, je izšlo skupno 382 števil, a preventivna cenzura je zaplenila 267 števil. Vseh zaplenjenih vrst je bilo 9483.

* **Bolgarija se oborožuje.** „Voss. Zeitung“ poroča iz Sofije, da je bolgarsko vojno ministrstvo naročilo pri avstrijski tvornici Jurija Rotha 40 milijonov patronov.

* **Štatistika ruskih žrtev.** Ruski list „Perelom“ je priobčil štatistiko žrtev revolucije od februarja 1905. do novembra 1906. V tem času je bilo umorjenih in težko ranjenih 67 gubernatorjev in mestnih načelnikov, 372 policajev in policijskih častnikov, 347 policijskih agentov, 47 orožniških častnikov, 124 častnikov redne vojske in garde, 382 vojakov, 215 uradnikov, 53 duhovnikov, 72 trgovcev, 117 tvorničarjev, 72 bankirjev, skupno 2110 oseb. V tem času je pa bilo ubitih in ranjenih tudi 32.706 drugih oseb.

Vestnik.

Učiteljsko ljubljanske okolice naj se zbere 2. maja v „Narodnem domu“ ob pol 10. uri na prijateljski sestanek.

J. Gregorin.

Osebnosti na Kranjskem. V začasni pokoj je šla učiteljica M. Škerjančeva v Zagorju, namešča jo suplent J. Hladnik. Učitelj v Toplicah-Zagorju, M. Pelko ima dopust suplira ga Josipina Hafnerjeva. Zaradi bolezni ima dvamesečni dopust Marija Pezdirjeva, učiteljica v Št. Vidu pri Zatičini, namešča jo provizorični učitelj Leo Pibrovč.

Na dvorazrednici v Smedniku je razpisano do 20. maja t. l. nadučiteljsko mesto. Prošnje na c. kr. okr. šol. svet v Kranju.

Umrli je v Vrtovinu Ivan Grželj, nadučitelj v. p. B. i. p.!

Okrajna učiteljska skupščina za kranjski okraj se vrši dne 10. julija 1907 ob 10. uri dopoldne v Kranju v telovadnici c. kr. višje gimnazije Poleg običajnih točk sta na dnevnem redu: 1. „Kako vzgajaj ljudska šola? Referent gosp. Fran Ivanc, učitelj v Kranju. Ta referat dobe vsi člani skupščine izgotovljen do konca meseca maja t. l., da se morejo pripraviti na uspešno razpravo o predmetu. — 2. „Kako naj se obravnavajo šolske zamude?“ Referent gosp. Franc Luznar, nadučitelj na Primskovem. — To je menda prvi okraj, kjer ni treba vsemu učiteljsstvu izdelovati referatov. Ali bi ne mogli drugod posnemati tega zgleda?

Pridelovanje krme na Grmu. Kmetijska šola na Grmu je od vsega početka polagala največjo važnost na pridelovanje krme in jo je močno razširila v teku let, kakor je povzeti iz sledečih števil. Ko se je zavod na Grmu osnoval, je imela šola 16 ha njiv, 8 ha travnikov in 2.75 ha pašnikov,

skupaj 26.75 ha njiv in travnišče. Danes ima šola 10 ha njiv in 16.75 ha travnikov. Iz njiv se je nanovo napravilo 6 ha travnikov, dočim so se pašniki s skrbnim delom in dobrim gnojenjem tudi izpremenili v travnike. Prvotno razmerje med njivami in travniki se je tedaj močno izpremenilo in se prideluje danes skoraj še enkrat toliko krme kot prej. Pa tudi na njivah se je pridelovanje krme močno razširilo, zakaj od 10 ha njiv so odločeni 4 ha za pridelovanje detelje, in sicer 2 ha za pridelovanje lucerne, 2 ha za setev mešanice, detelje in trave. Temu intenzivnemu pridelovanju krme je pripisati, da se je tudi živinoreja na zavodu močno povzdignila.

Izpod Krima nam pišejo: Učiteljsvo ljudske šole v Tomišlju je priredilo 14. aprila popoldne roditeljski sestanek, ki je bil jako dobro obiskan. Nadučitelj tovariš Ivo Trošt je razložil pomen takih sestankov, pozdravil navzoče očete in matere ter zlasti poudaril: če se že učimo, kako izrežati lepo drevje, rediti plemenito govedo in izpopolnjevati konjerejo v naših krajih, zakaj bi se starši ne smeli pomeniti z učitelji, kako se izreja iz otrok dobre poštene ljudi. — Nato je učiteljica gđ. Marica Žgurjeva krasno govorila o pomenu ženskih ročnih del in njih koristi. Vsi navzoči so ji pritrdjevali na glas, zakaj povedala je toliko žalostnih primerov, da so se kar spogledovali možki in ženske, kako je pri hiši, kjer ne zna gospodinja rabiti šivanke. Nadučitelj je nato razpravljal o nekaterih glavnih napakah pri vzgoji otrok, in sicer si je privoščil za ta dan samo: laž, razvil svoje misli od laži na tatvino, kajenje šolskih otrok in nevarnost kakor tudi ogromna škoda po požarih, ki so večinoma vsi nastali po cigaretah mlečnozobih kadilcev. Končal je z najžalostnejšo posledico lažitvino in tolovajstvom ter zabičil navzočim: „Pazite, odkod vam imajo o. roci denar!“ — Ljudje so rekli, da bilo treba take starše, ki ne store tega naznaniti sodišču. Vsi so obljubili, da zopet pridejo, kadar se priredi roditeljski sestanek.

Toplice pri Zagorju ob Savi. Prvi roditeljski večer, ki se je vršil v nedeljo, dne 14. t. m., ob pol 5. uri popoldne na topliški šestrazrednici, je uspel zares sijajno. Udeležilo se ga je okrog 500 poslušalcev večinoma staršev in drugih prijateljev šolstva. Med ogromno množico smo zapazili vso tukajšnjo inteligenco, kakor tudi več g. kolegov in gđ. kolegij iz litijskega in krškega okraja. — Gosp. nadučitelj Fr. Kozjak, je v kratkih, a izbranih in jedrnatih besedah pojasnil pomen takih sestankov in dal nekaj zdravih navodil v splošnem o vzgoji. Nato je c. kr. okr. šol. nadzornik Ljud. Stiasny predaval o potovanju po Francoskem. Ker je vse kraje, o katerih je govoril, prepotoval sam in jih sedaj nanovo poljudno oživel in ponazoril navzočemu občinstvu s skioptičnimi slikami, je bilo njegovo predavanje vseskozi živahno in zanimivo, in zato mu je vse zbrano občinstvo sledilo z največjo pozornostjo. Ob koncu se je občinstvo zadostno zahvaljevalo za tako izbornu prirejen duševni užitek in izražalo željo, da bi se ponovilo še več takih večerov.

Izlake pri Zagorju ob Savi. V nedeljo, dne 21. t. m., se je zopet pokazalo, kako vztrajno napreduje učiteljsvo litijskega okraja, ko je g. F. Lužar, vodja enorazrednice v Št. Jurju-Izlakah, priredil prvi družinski sestanek, ki se je vršil ob polu 4. popoldne. — Dosedaj je bil tak večer prvič prirejen na enorazrednici in vendar je uspel kaj lepo. V prostorni restavracijski dvorani kopališča „Medija-Izlake“ se je zbralo do 200 mater in očetov ter drugih prijateljev napredujočega šolstva. Z veseljem smo med navzočimi zapazili tudi več g. tovarišev in gđ. tovarišic, ki so se tega sestanka udeležili iz sosednjih šolskih okolišev v prav lepem številu. — Gospod učitelj Mat. Pelko je navzočim razložil pomen takih sestankov in nato predaval o vzgoji. Občinstvo mu je sledilo z vidnim zanimanjem ter se mu ob koncu zahvalilo z burnim aplavzom in živio-klici. — Nato je gosp. šol. vodja Fortunat Lužar govoril o temi „Potovanje po Italiji“. Z živim opisovanjem in jasnim pripovedovanjem o krasotah divne Italije je očaral vse navzoče. Vsi so z napeto pozornostjo sledili njegovim zares interesantnim izvajanjem, ki jih je podpiral s ponazorovanjem skioptičnih slik. — Po dveurnem predavanju se je občinstvo zadovoljno razšlo, izražujoč željo, da bi se ponovilo še več takih prijetnih in zanimivih večerov.

Nadučitelj Janko Žitrovnik iz Št. Vida nad Ljubljano je, kakor čitamo v „Slov. Narodu“, priglasi svojo kandidaturo za ljubljansko okolico kot neodvisni kandidat.

Uredništvu „Učiteljskega Tovariša“. V števil. 16. „Učiteljskega Tovariša“ ste posneli po tržaški „Edinosti“ z dne 10. t. m. vest, da je dr. Ig. Žitrovnik napadal na shodu na Gočah „Učiteljskega Tovariša“ in naš stan, in da sem jaz isto odobral. — Ker dopis nikakor ne odgovarja dejstvu, blagovolite popraviti, da kandidat Žitrovnik ni napadal ne enega ne drugega. — Torej jaz njegovih „napadov“ na učiteljski stan nisem mogel odobravati in bi jih tudi nikdar ne odobral.

Z odličnim spoštovanjem Anton Bezeg, učitelj.
Goče, 22. aprila 1907.

Iz zdravniških krogov smo posneli zanimivo novost, ki se vrši okrog tega, da pride uživanje zrnate kave iz mode. Akoravno prekomorska zrnata kava ne bo še izginila v najkrajšem času popolnoma, bo vendar uživanje nekaj tako priljubljene pijače jako malenkostno, da bi pa ostalo brez nadomestila, to tudi ni mogoče! Ali naj pa jutranjo kavo popolnoma opustimo? Ne! Namesto zrnate kave, katere strupeni kofein tako uničuje deluje na naše živce, so našle naše dobre in skrbne gospodinje v Vydrovi žitni kavi zdravo in prijetno učinkujoče nadomestilo, ki se tudi pri vsakem gospodinjstvu hitro udomači. Ta izdelek, pripravljen iz ljubljenega zrna, katero nam daje vsakdanji kruh, je po svojem, tako prijetno grenkem okusu, ki je zrnati kavi tako močno podoben, povsem pravo in popolno nadomestilo zrnate kave. Ako torej našim cenj. gospodinjam, ki imajo zdravje cele družine na vesti, Vydrovo žitno kavo najtopleje priporočamo, storimo le ljudsko dolžnost. Vzorec tega izvrstnega in obudovanja vrednega izdelka pošilja Vydrova tvornica hranil, Praga VIII, na zahtevo popolnoma zastoj in poštne prosto.

Nekoliko opomb k odgovoru gosp. Druzoviča

v 4. števil. letošnjega „Pop.“ na str. 121—122.*

Vem sicer, da so časnikarske polemike često jako neprijetne in nadležne tako uredniku kakor tudi čitateljem dotičnega lista, kjer se bijejo taki „papirni boji“, toda nekako čudno je vse-kakor tako ravnanje, kjer poziva na eni strani v polemiki polemizujoč svojega nasprotnika posrednje in neposrednje na odgovore in dokazila, na drugi strani pa pride g. urednik ter odvzame nasprotniku besedo, češ: „Stvar je za nas končana“. Tako in nič drugače se je zgodilo meni v znani polemiki, ki jo imam z g. Druzovičem. (Prim. Pop. števil. 2., 3. in 4.) Opazivši pod „Pripombami“ k mojemu odgovoru v 4. števil. „Pop.“ zgoraj navedeno uredniško opombo, spomnil sem se nehote Ézopove basni, iz katere odseva nauk, da zatožencu ne pomaga njegova nedolžnost celo nič, ako se združijo proti njemu tožnik, sodnik in pa priče.

No, ker se še najdejo pota, po katerih je moči pretrgati take sponje, zato mi bodi dovoljeno, da g. Druzoviču na tem mestu kolikor mogoče na kratko odgovorim.

1. G. Druzovič imenuje mojo trditev, da je mogoče enemu in istemu napevu tudi različni tekst, nelogično. Bodi mu! Ne bom se z njim o tem dalje prerekal, omenim samo, da sem imel pri tem v mislih narodne napeve in ljudsko šolo. Opiram se v tej stvari na izjavo priznanega slovenskega (ne nemškega!) glasbenika, ki je pisal med drugim sledeče: „Skode pa vendar nar. napev nič ne trpi, ako se mu položijo novo besedilo, saj narod sam pogosto besedilo izpreminja in prenareja: v raznih krajih se na razne napeve pojó razne besede! (Fr. Kimovec v „Slov.“ za l. 1906. št. 176). S tem seveda nihče na trdi, da je tako ravnanje iz glasbeno-estetičnih ozirov utemeljeno, a mogoče je in v praksi se je med narodom pa tudi med učiteljstvom iz vzgojnih ozirov do sedaj vedno izvajalo. Se li bo še tudi v prihodnje?

2. Da se opira g. Druzovič v svojih „Pripombah“ na resolucije, sklenjene na glasbenopedagoškem kongresu v Berlinu, je to kajpada povsem prav, a pritrđiti mi mora čestiti moj nasprotnik, da se na papirju marsikaj prav lahko čita, dočim se stvar dejanski, t. j. v praksi ne obnese vselej tako, kakor bi si

* Tiskano kot inserat. Uredništvo je odgovorno le toliko, kolikor zahteva tiskovni zakon.

želeli to dotični navdušeni možje, iz kojih je stvar izšla. Zgledov za to najdemo več nego dovolj v raznih strokah, katere bi radi poedini veščaki potom ljudske šole spravili do najvišjega vrhunca. Kar se pa tiče glasbe v ljudski šoli, še gre pomniti, da vsem učiteljem, žal, rojenice niso že ob porodu položile lepo ubrane lire v zibelko: pretežna večina nas stoji v tem oziru v vrstah, ki bi je morda g. Druzovič imenoval „minorum gentium“.

3. Ekstremnosti, ki jo zavrača g. Druzovič v „Pop.“, mu nisem prvi očital jaz, pač pa urednik njegovega „Ukoslovja“, g. dr. Ilešič, in bi se moral torej g. Druzovič v tem oziru že prej oglašiti.

4. Da se to, kar služi kot primer učne poti za učne namene v šoli, ni rabno in da bi se torej pesmi, ki jih navaja gosp. Druzovič v svojem „Ukoslovju“, pri pevskem pouku v šoli ne smele rabiti, tega gotovo, g. Druzovič, sam ne veruje. Istotako se mi zdi jako dvomljivo, da bi imel pokojni Miklošič v svoji rokopisni zbirki pod Fleischmanovim napevom „Metuljček“ za to melodijo primerno besedilo „Veseli hribček“.

5. Trditev, da sem v polemiki z gosp. Druzovičem postal oseben, odločno zavračam, zakaj osebnosti g. Druzovič sem se dotaknil le v toliko, kolikor je ista v zvezi s stvarjo samo.* Iz zival nisem nikoli in nikjer, in če sem imel v prejšnjih letih razne polemike, katere mi sedaj g. Druzovič očita ali ni tudi tako očitane osebno? sem bil vedno zahrbtno napaden. In kot tak sem se moral vendar tudi braniti. Oseben pa tudi takrat nisem bil, ker svojega nasprotnika niti poznal nisem. Bojazen g. Druzoviča, da bi ga utegnol v služaju neugodne ocene moje „Pesmarice“ preostro prijeti, je bila torej povsem neutemeljena.

6. Za upoštevanje ugodnih časniških poročil o mojih skromnih publikacijah g. Druzoviča nisem nikoli prosil, ker vem, da bi našel pri njem v tem oziru le gluha ušesa, kakor sem jih našel takrat, ko sem ga prosil usluge, naj mojo pesemsko zbirko v rokopisu kritično pregleda. Sicer pa se je moral g. Druzovič v najnovejšem času sam uveriti, kako težko je pisatelju, ki se prikaže s svojim proizvodom v javnosti, vsestranski ustreči in da graja zlasti tedaj hudo peče, ako si je literat v svesti, da je imel, pišoč dotično delo, najboljše namene.

7. Ako misli g. Druzovič, da me spravi s svojimi „opombami“, „pripombami“ in z več ali manj prikritim „namigavanjem“, ki ima dokaj prozoren namen, iz ravnotežja, ako misli, da uniči s tem v meni veselje in pogum do daljnega dela na literarnem polju, se pač močno moti. Šolsko literarno polje na Slovenskem je tako veliko in obširno, da imava z g. Druzovičem poleg drugih delavcev oba dovolj prostora, pa tudi potrebnega dela. Vsak po svoje! Na glasbeno pedagoškem polju pa se bržkone ne bova tako hitro sporazumela, zakaj g. Druzovič bi rad v znani svoji navdušenosti za glasbo spravljal to umetnost pri nas čim najhitrej do najvišje stopnje popolnosti, dočim računam jaz, ki se gibljem le v tesnem, ljudskošolskem muzikalnem ozračju, le z dejanskimi razmerami in težim v prvi vrsti po tem, da bi zbudil v šolski deci pred vsem veselje do petja in glasbe sploh. Da pa morajo pri tem razni glasbeno-estetični momenti stopiti često v ozadje, v tem mi mora pritrđiti pač vsakdo, ki deluje v ljudski šoli.

V Središču, dne 21. aprila 1907.

Anton Kosi.

* Ko sem pisal prvi svoj odgovor g. Druzoviču, sem poudarjal ondi izrečot da se glede očitavanja nečistih namenov pri g. Druzoviču morda motim. Danes sem v tej točki povsem na čistem, a javno te stvari gospodu nasprotniku iz gotovih ozirov ne bodem pojasnjeval, pač pa, ako g. Druzovič to želi, zasebnim putem.

Listnica uredništva.

V litijski okraj: Tisti spis bi bil morda primernejši za „Popotnika“. Povprašajte še tam. Pozdrav! — F. E. v. V. Hvala za pismo. Čim bo mogoče, odgovorimo. Zdravi! — Na Goriško. Ker prinašamo danes drugo pojasnilo, se nam zdi Vaše nepotrebno. Pišiti nam, kako mislite!

Uradni razpisi učiteljskih služb.

Št. 277/07.

Štajersko.

58 (1)

V političnem okraju Konjice popolniti sta sledeči mesti učiteljev stalno, oziroma začasno:

Na enorazredni ljudski šoli v Skomrah (pošta Vitanje), drugi plačilni razred, mesto učitelja-voditelja.

2. na dvorazredni ljudski šoli pri Sv. Kunigundi na Pohorju (pošta Zreče) drugi plačilni razred, mesto učitelja.

Prošnje za te dve službi se naj vložijo službenim putem pri dotičnih krajnih šolskih svetih do 10. maja 1907.

Ivan Klemenčič, učitelj in posestnik, javlja v svojem in v imenu svoje tašče **Marije Haber**, posestnice, tužno vest, da je njegova ljubljena soproga, gospa

Ana Klemenčič roj. Haber

učiteljeva soproga, posestnica tvrčke Joh. Koletnig

po dolgem in mučnem trpljenju, previdena s svetotajstvi za umirajoče, preminula dne 21. t. m. ob 9. uri zvečer v 27. letu svoje starosti.

Pogreb drage rajnice se je vršil iz hiše žalosti na tukajšnje pokopališče v sredo, dne 24. t. m. ob 10. uri dopoldne.

Sv. zadušna maša bo v petek, dne 26. t. m. ob 8. uri dopoldne v farni cerkvi na Ptujski gori.

Ptujska gora pri Ptuj, dne 21. aprila 1907. (57) 1

(19) 14

Poskusite
in priporočite
≡ izdelke ≡

Vydrove tovarne hranil
v Pragi VIII. Cenovnik zastoj.

Naprodaj je za nizko ceno popolnoma ohranjeno, zlasti za učiteljske knjižnice primerno sloveče delo s krasnimi ilustracijami: (52) 2-2

Weltall und Menschheit

(pet v originalne krasne platnice vezanih knjig.) — Vprašanja je pošiljati na uredništvo pod imenom: **Krasna knjiga.**

50 hektolitrov prav finega cvička

(dolenjskega vina) prodaja

Ivan Malnarič v Sv. Križu pri Kostanjevcih.

Od kupčije, sklenjene s posredovanjem učiteljev, odstopim pri meren znesek „Učit. konviktu“. (55) 1

Naznanilo!

(59) 3-1

Za posojilnice Rajfeisenovke

ima potrebne tiskovine v slovenskem jeziku v zalogi edino le

Ant. Umek v Brežicah in v Krškem.

Neobhodno potrebno

za vsakega učitelja in učiteljske knjižnice:

Levec Janez: **Lepopisne vaje.** Navodilo za pisanje brez lineature. K 2.—

Maier Anton: **Učne slike iz domoznastva.** (Podrobni učni načrt za III. šol. leto.) K 1·40.

— — **Učne slike iz nazornega nauka** za I. in II. razred. Drugi natis. K 2·50.

— — **Učne slike iz zemljepisja.** „Vojvodina Kranjska“. K 2.—

— — **Učne slike iz prirodoslovja** za III., IV. in V. razred. (Podrobni učni načrt.) K 2·50.

— — **Učne slike iz zemljepisja.** „Avstrija“. (Podrobni učni načrt.) K 1·50.

Majcen Gabr., **Metodika zemljepisnega pouka v ljudski šoli,** razkazana na svojem razvoju. K 2.—

Stiasny Ljudevit, **Prva zbirka učnih slik.** K —·70.

— — **Druga zbirka učnih slik.** K 1.—

— — **Tretja zbirka učnih slik.** K 1·50.

— — **Četrta zbirka učnih slik.** K 1·50.

Pedagogiški letopis, IV. zvezek K 3.—

Učne slike k ljudskošolskim berilom, II. del 2. snopič: Učne slike k berilom v Schreinerjevi-Hubadovi čitanki za obče ljudske šole izdaja, v štirih delih. II. del, in v Josinovem-Ganglovem drugem berilu. K 2·40.

Apih J., **Zgodovinska učna snov za ljudske šole,** 4. snopič. (Realna knjižnica I. del.) K 2·20.

Pedagogiški letopis, V. zvezek K 2·50.

Učne slike k ljudskošolskim berilom, II. del, 3. snopič: Učne slike k berilom v Schreinerjevi-Hubadovi čitanki za obče ljudske šole, izdaja v štirih delih, II. del, in v Josinovem-Ganglovem drugem berilu. K 2.—

Majcen Gabriel: **Nazorni nauk za prvo šolsko leto,** 1. snopič. (Pomnožene knjige za ljudskošolske učitelje. Nazorni nauk. Zbirka učne snovi za nazorni nauk I. del.) K 2.—

Apih J. in Potočnik dr. M.: **Zgodovinska učna snov za ljudske šole,** 5. snopič. (Bralna knjižnica. I. del.) K 2·20.

Pedagogiški letopis, VI. zvezek. K 3.—

Bezjak dr. J.: **Posebno ukoslovje slovenskega učnega jezika v ljudski šoli,** 1. snopič. (Didaktika. [Obče in posebno ukoslovje.] I. del.) K 2·20.

Družovič Hinko: **Posebno ukoslovje petja v ljudski šoli.** (Didaktika, II. del.) K 2·50.

Majcen Gabriel: **Nazorni nauk za prvo šolsko leto,** 2. snopič. (Konec I. dela.) Pomožne knjige za ljudskošolske učitelje. Nazorni nauk. Zbirka učne snovi za nazorni nauk. (I. del.) K 2.—

Potočnik dr. Makož: **Zgodovinska učna snov za ljudske šole,** 6. snopič. (Konec.) (Realna knjižnica, I. del.) K 2.—

Stupar Fr.: **O prvinah in spojinah.** Osnovni nauki iz kemije itd. K 1·50

Javen telovadni nastop za ljudske šole višje stopnje ali meščanske šole. Sestavil in ilustroval J. Kren. Poslovenil J. Bajzelj. Cena K —·60

Vedno v zalogi knjigarne:

Ig. pl. Kleinmayr & Fed. Bamberg

v Ljubljani. (40) 6-6

